

Đập thủy điện và vấn đề phát triển bền vững tại các quốc gia hạ nguồn sông Mêkong

Trương Minh Hoàng

Mở đầu:

Việc phát triển kinh tế tại các quốc gia thuộc hạ nguồn sông Mêkong trong thời gian gần đây đã gây ra quá nhiều thiệt hại cho môi trường. Lý do là vì con người thường quá cầu thả trong cách thức khai thác nguồn nước chảy xuyên qua các quốc gia. Lòng tham không thể kiểm soát được của họ còn làm gia tăng lãng phí và tiêu cực.

Kinh nghiệm đối với những gì đã xảy ra cho người dân sinh sống tại hạ nguồn Mêkong trong nhiều năm qua, đã cho thấy các hiện tượng sau đây: lũ lụt thất thường từ thượng nguồn Mêkong đổ xuống, nước mặn từ biển tràn vào đất liền; dòng nước ngọt trộn lẫn phù sa bị ngăn chặn sanh ra tình trạng giảm thiểu hay cạn kiệt; hải sản trở nên ít oi, ruộng lúa thất mùa; môi trường sinh thái thay đổi liên tục, đất đai bị sỏi mòn, bờ biển sạt lở, còn nạn chuyển dòng sông Mêkong do Trung quốc và Thái Lan chủ trương. Hành động bất chấp luật pháp, xem thường vấn đề môi sinh của của các nước thượng nguồn như Trung quốc, Lào chẳng những không được hoan nghinh, mà còn bị xem như thiếu trách nhiệm.

Thế mà vào khoản tháng 10/2015 GS Nguyễn Ngọc Trân, nguyên Phó chủ nhiệm Ủy Ban Khoa học và Kỹ thuật nhà nước, nguyên chủ nhiệm Chương trình nhà nước điều tra cơ bản tổng hợp đồng bằng sông Cửu Long...có phổ biến một bài báo đăng trên Tuổi trẻ viết về một bản báo cáo mà GS Trân cho rằng có “**kết luận nguy hiểm**” để trả lời ông Thứ Trưởng Bộ Tài Nguyên - Môi Trường. Theo bản báo cáo nói trên những con đập trên sông Mêkong gây tác hại không đáng kể.

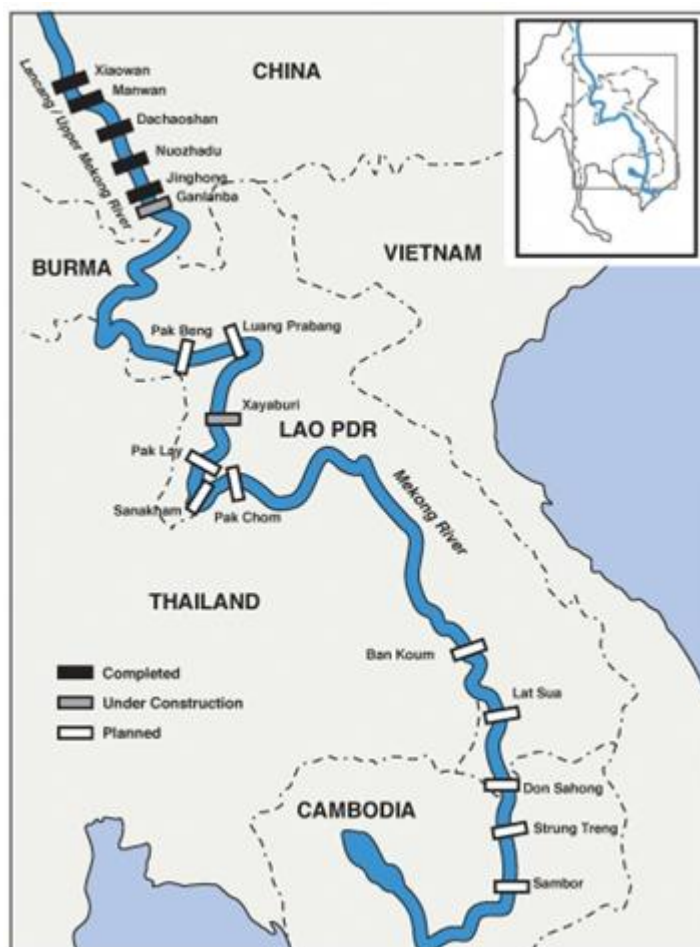
Không đáng kể? Ba chữ đó làm nhiều người giựt mình... Nếu cuộc sống của gần 65 triệu cư dân đang ngụ trên hai bờ sông Mêkong không bị ảnh hưởng bao nhiêu bởi đập thủy điện đang xây và sắp xây ở Lào và Cao Miên, thì phải chăng các cuộc vận động chống xây đập thủy điện của các nhà khoa học và trí thức trong và ngoài Việt Nam không cần thiết? Câu hỏi này quả là trái ngược với thực trạng hiện nay của hàng triệu người đang sinh sống tại các nước hạ nguồn, đặc biệt là những ai đang vật lộn với cuộc sống nghèo khổ tại vùng châu thổ sông Cửu Long. Họ đang đối đầu với nhiều hoàn cảnh cay nghiệt, do thiên tai hay nhân tai gây ra.

Trong các loại về nhân tai, **đập thủy điện** là phương tiện gây ra nhiều rủi ro và nguy hiểm nhất. Nó liên hệ đến môi trường sống của con người và vì vậy nếu rủi ro xảy ra thiệt hại sẽ rất lớn. Theo Tiến sĩ Richard Cronin, trong vòng 20 năm hoạt động của con đập ở vùng hạ lưu sông Mêkong có thể đem lại 33,4 tỷ US dollars; tuy nhiên tính toán của các cơ quan nghiên cứu tài nguyên thiên nhiên ở Đại học Mae Fah Luang thì mức thiệt hại mà nó mang lại là 274,4 tỷ US dollars. Như vậy quả là một sự mạo hiểm khi chấp nhận giải pháp đập thủy điện tại Lào và Cao Miên trên sông Mêkong. (1)

Do đó các nước thành viên phải chấp nhận luật lệ ràng buộc việc xử dụng và điều hành đập thủy điện rất chặt chẽ., nhằm duy trì sự bền bỉ và lâu dài. Mô hình phát triển đó được gọi là **phát triển bền vững**, trong tiếng Anh là “**the transboundary environmental harms in International Law**”.

Đập thủy điện và vấn đề phát triển bền vững tại các quốc gia hạ nguồn...

Nó đòi hỏi người chủ đầu tư phải cân trọng qua các giai đoạn của đề án; ngoài ra các nước láng giềng cũng phải đồng ý với người chủ đầu tư trước và sau khi kế hoạch được thi hành và hoàn tất. Điều này có nghĩa rằng họ phải thân thiện và hợp tác với nhau.

Đập Thủy Điện trên dòng chính thượng và hạ nguồn của sông Mêkong (Nguồn: International Rivers)

Nói tóm lại, cần phải có một hệ thống luật lệ chặt chẽ và cứng rắn để áp dụng cho mọi người, trong mọi tình huống hầu cứu nguy các rủi ro vì bị phá hoại cho môi trường trong tương lai.

Các câu hỏi được đặt ra là:

- The transboundary environmental concerns là gì?
- Học giả quốc tế nhận định thế nào về mặt pháp lý và các vấn đề liên hệ của sự phát triển bền vững?
- Thế nào là các giải pháp thay thế để sông Mêkong có sự phát triển bền vững?
- Triển vọng cho tương lai sẽ ra sao?

1. Đôi dòng giải thích:

Trên thế giới hiện có nhiều con sông lớn chảy xuyên qua lãnh thổ một số quốc gia như Mêkong (Á châu), Danube (Âu châu), Amazone (Nam Mỹ), Mississippi (Bắc Mỹ), Nile (Phi châu) vv... Tại Việt Nam sông Mêkong bắt nguồn từ Tây Tạng, chảy qua Trung Quốc, Miên Điện, Lào, Cao Miên, Thái Lan và Việt Nam rồi tuôn ra biển, sau thủy trình dài gần 4800 km từ thượng nguồn. Chúng mang theo nguồn nước ngọt hầu như vô tận, tài nguyên to tác, hải sản phong phú, khoáng sản dồi dào. Trong nhiều thế kỷ qua các con sông đó đã được khai thác cho các mục tiêu kinh tế cho cả nước hay

cho cư dân sống dọc theo bờ sông, như là về nông sản hải sản, khoáng sản và đặc biệt là du lịch...

Trên nguyên tắc, mỗi quốc gia có quyền khai thác các nguồn lợi kinh tế trên phần lãnh thổ của nước họ. Thế nhưng chúng không thể được xử dụng hoặc khai thác quá mức, mà vì vậy có thể gây phương hại đến quyền lợi các nước lân cận. Thí dụ như Trung Quốc không thể ngăn chặn dòng nước sông Mêkong nếu không có sự thoả thuận của các nước hạ nguồn. Hành động ngăn chặn dòng nước không thể được biện minh trước luật pháp quốc tế về môi trường. Đó không phải là một sự phát triển bền vững để cân bằng giữa quyền lợi của Trung Quốc và các nước dưới hạ nguồn. Việc xử dụng nguồn nước chung từ trên thượng nguồn chảy xuống phải được xem xét kỹ lưỡng giữa các quốc gia. Không ai có thể bị cấm cản hay ngăn chặn bất hợp pháp, bởi bất cứ lý do nào.

Chẳng những thế, quốc gia thượng nguồn cũng không có quyền muốn làm gì cũng được. Nếu họ lạm dụng bằng cách, thí dụ như xả chất độc hoá học hoặc khí thải dơ bẩn xuống hạ nguồn mà vì vậy dân chúng hạ nguồn không thể xử dụng nguồn nước sạch cho cuộc sống của họ, thì trách nhiệm của nước thượng nguồn sẽ rất to lớn.

Ủy ban sông Mêkong (MRC) tiếng Anh là the Mekong River Commission được thành lập vào năm 1995, văn phòng của nó hiện nay được đặt tại thủ đô Vạn Tượng của Lào và sẽ được chuyển về Nam Vang thủ đô của Cao Miên trong các năm tới. Hiện nay MRC bao gồm 4 quốc gia là Lào, Cao Miên, Thái Lan và Việt Nam. Trung quốc chiếm khoản 2200 kms trên thượng nguồn và Miên Điện cũng nằm trên sông Mêkong nhưng cả hai nước đều chưa tham dự.

Nhờ sự yểm trợ tài chánh của các nước như Mỹ, Úc, EU và Nhật Bản mà hoạt động của MRC tương đối suôn sẻ trong các năm qua. Công việc chánh của họ là quản trị, phối hợp các hoạt động về kỹ thuật, tài chánh ngân sách và môi trường. Chủ trương của MRC là phát triển bền vững theo điều 3 của bản Nội qui như sau:

“Bảo vệ môi trường, tài nguyên thiên nhiên, hải sản và tình trạng cân bằng sinh thái cho lưu vực sông Mêkong, tránh các hậu quả tai hại từ bất cứ một dự án sử dụng nước và tài nguyên nào trong lưu vực”

Thế nhưng trong vài năm trở lại đây hoạt động của MRC bị ảnh hưởng mạnh, bởi các sự kiện sau đây:

- Ngân sách của MRC ngày càng bị co cụm. Các khoản đóng góp của ân nhân giảm từ 115 triệu xuống còn 65 triệu US dollars trong 5 năm tới, lý do là vì hối xuất tiền tệ sụt giảm. Trong khi đó các nước hội viên của MRC chỉ đóng một ngân khoản rất khiêm nhường, 9 triệu US dollars trong cùng thời gian này.
- Ảnh hưởng của chánh phủ CS Lào lên MRC ngày càng tỏ ra hách dịch quá mức. Việc quản trị nguồn cá nước ngọt lớn như thế giới tại sông Mêkong của tổ chức này đã bị chánh phủ Lào tìm cách phá bưng để chuẩn bị xây 11 con đập thủy điện. Các nước trợ giúp tiền cho MRC không tin tưởng thái độ ngay thẳng của chánh quyền CS Lào. Láng giềng của Lào cũng không tin họ. . (2)
- Nhiều nhân viên Lào làm việc cho MRC biết rõ các mối nguy hại do đập thủy điện gây ra nhưng phải lặng thinh vì sợ chánh quyền CS quở trách. Bằng chứng là một cán bộ canh nông tên Sambath Somphone vì muốn vận động cho nhu cầu cải cách nông thôn mà bị mất tích một cách mờ ám. Các nhà vận động cho nhân quyền chống lại công tác xây đập của chánh phủ cũng phải chịu cùng số phận hay phải nín thinh trong câm giậm.

Tại sao chánh quyền CS Lào tiếp tục làm ngơ trước những sự phản đối việc xây đập thủy điện? MRC chắc phải biết các sự phản đối nói trên là nghiêm trọng, thế nhưng họ chỉ nại lý do là vì chánh phủ Lào quá cứng rắn, nên không thể làm gì khác. Đó không phải là cách giải thích nguyên tắc trong sáng transparency trong vấn đề quản trị. Giải thích như thế càng làm cho các nước đóng góp tài chánh nghi ngờ hơn về sự bất lực của MRC trong việc quản trị yếu kém và điều hành sai lầm. Điều

này đi ngược lại các nguyên tắc ban đầu của MRC là **phát triển bền vững**, như trên đã nói.

Đó là lý do tại sao từ năm 2013 đã có tin đồn rằng MRC có thể bị giải tán vì thiếu ngân sách và quản trị yếu kém. Dù vậy cũng phải chờ đến đầu năm 2016 mới có tổ chức MRC khác được thành lập. Người lãnh đạo lần này là Việt Nam, tên Phạm Tuấn Phan, làm CEO. Thông tin viên Luke Hunt bình luận trên tờ **The Diplomat** ngày 24/01/2016 rằng MRC sắp có biến chuyển theo chiều hướng tiến bộ hơn trước. Điều này có thể hiểu rằng chính phủ Lào và MRC mới không còn bị ảnh hưởng quá nhiều bởi chiến lược chi tiền của Trung quốc trong việc xây 11 đập thủy điện trên phần lãnh thổ thuộc Lào và Cao Miên. (3)

Thật ra không phải vì MRC không có đủ tiền để vận hành cơ chế mới. Cũng không phải vì các quốc gia ân nhân không sốt sắng trong việc đóng góp. Thực sự người ta không muốn nhìn thấy dòng sông Cửu long, một trong các dòng sông lớn và đẹp nhất thế giới, sẽ bị khô cạn do sự biến đổi khí hậu, hay sẽ bị giết chết một cách tức tưởi bằng hệ thống đập thủy điện chắn ngang dòng sông qua các hình thức khai thác bất chánh. Do đó mới có mô thức phát triển bền vững, sự tự nguyện đóng góp tài chánh phi lợi nhuận của một số quốc gia, cùng sự phát triển mạnh mẽ trong hệ thống luật quốc tế về môi trường. Sự hình thành này là do nỗ lực của các quốc gia thiết tha với vận mệnh của sông Mêkong.

2. Khía cạnh pháp lý của sự phát triển bền vững và các vấn đề liên hệ

2.1. Hiệp định MRC 1995

Cải tổ sâu rộng MRC, buộc các nước hạ nguồn Mêkong phải chấp nhận hình thức phát triển bền vững chính là các lý do thâm kín của các nhà tài trợ các dự án phát triển kinh tế, của các nước ân nhân đóng góp tiền tệ để duy trì sự quản trị MRC trong suốt hai thập niên qua. Thế nhưng dường như chính quyền Lào và có thể cả MRC nữa không biết, hay biết mà vẫn cố làm để thực hiện cách thức suy nghĩ riêng của họ.

Theo vị thứ trưởng đặc trách về môi trường của Lào là Viraphonh Viravong thì **thủy điện chính là phương cách tốt nhất giúp Lào có tiền để nuôi dân và phát triển kinh tế**. Có lẽ vì vậy mà Lào không quan tâm tới các lời cố vấn khác, kể cả của các tổ chức có nhiều kinh nghiệm như chuyên gia Jeremy Carew Reid.

- Trong một cuộc thảo luận, Viraphonh đã từng quả quyết: “Bất cứ gợi ý nào cho rằng chính phủ Lào sử dụng sai trái hoặc cố tình làm hại tới dòng sông chỉ đơn giản là một “điều thực sự vô lý” Nhưng Ông Reid đã phản bác ngay : “Một điều rõ ràng là công ty xây đập chỉ đang xây dựng trước toàn bộ phần vành đai của đập thủy điện; nhưng chắc chắn là đang có xây dựng nền tảng ở khu vực dòng chảy chính cách bờ. Vậy phải chăng công ty xây đập đã chuyển từ việc chỉ xây dựng đường ra vào, sang xây tường móng và phần nền trên lòng sông để máy nạo vét có thể làm việc” ?
- Điều này có nghĩa rằng **chính quyền Lào muốn đặt các tổ chức tài chánh trước sự kiện đã rồi?** Nhưng việc làm đó càng làm cho các nhà cung cấp tài chánh phẫn nộ. Họ đã biết tất cả. Hơn nữa, theo các quan sát viên đến gần địa điểm xây đập Xayaburi thì chủ thầu xây đập đã thực hiện xong khoản 1/3 công trình mà vẫn chưa có giấy phép, ngay cả bản báo cáo về các tác động môi trường do đập thủy điện gây ra. Quả thực là một sự liều lĩnh.
- Trong một cuộc thăm viếng đập **Xayaburi** đài truyền hình BBC đã bị ngăn chặn không cho vào địa điểm xây dựng. Điều này không thể dấu diếm các khám phá của tổ chức International Rivers khiến họ có đủ lập luận biện hộ cho việc trì hoãn các dự án xây đập trong 10 năm. Công ty **ICEM** đưa ra đề án này nhằm để nghiên cứu thêm dữ kiện cho mục tiêu phát triển bền vững. Dù vậy chủ đầu tư không chấp nhận khuyến cáo. Lý do tại sao vẫn không được rõ.
- Về đập **Don Sahong**, sự né tránh của chủ đầu tư càng làm cho tình hình thêm phức tạp. Công

ty chủ đầu Mega First Berhad đã tìm cách thuyết phục chủ đầu tư, qua cố vấn kỹ thuật AECOM Australia-New Zealand, tuyên bố **đập Don Sahong không phải là mainstream dam**; do đó họ không có trách nhiệm tham vấn và tuân hành theo các qui chế trong hiệp định MRC 1995. AECOM đưa ra 4 lý do chứng tỏ Don Sahong không phải là đập trên dòng chính:

- Không chắn toàn thể bề ngang dòng chính, chỉ chắn một trong số nhữ dòng chảy
- Chỉ lấy 15% lưu lượng nước sông Mêkong không phải 100%
- Không bắc ngang toàn bộ chiều ngang dòng sông
- Chỉ chặn 8% phù sa, không chặn 100% phù sa. (4)

Tuy nhiên AECOM không nói gì đến sự **cần thiết** của một bản đánh giá về tác động của môi trường để sự phát triển được xem là bền vững. Sự đánh giá này không những cần thiết cho hiện tại mà còn cả về tương lai nữa. Nó là tâm điểm của sự phát triển bền vững nên không thể né tránh.

Đập Thủy Điện Xayaburi trên dòng chính của sông Mê kông đang được xây dựng (Nguồn AFP)

2.2. Án lệ và luật pháp quốc tế về sự phát triển bền vững

Trong luật quốc tế về môi trường, sự phát triển bền vững, xuyên qua nguyên tắc the transboundary environmental harms có thể tìm thấy trong nhiều án lệ, đặc biệt hai bản án nổi tiếng **the Trail Smelter Arbitration 1939** và **The Danube Dam case 1977** hay Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia). Hai bản án nói trên trình bày 3 điểm quan trọng: **Một:** Sự phát triển bền vững; **Hai:** Đánh giá về sự tác hại cho môi trường; **Ba:** Tiếp tục theo dõi về môi trường trong tương lai. (5) & (6)

Nhưng môi trường là gì? Trong bản án the **Danube case** đa số thẩm phán cho rằng “môi trường không có gì trừu tượng cả, nó chính là không gian của sự sống, phẩm chất cuộc đời, sức khỏe của con người bao gồm cả thế hệ chưa sanh ra. Nhiệm vụ của quốc gia là bảo đảm các hoạt động thuộc thẩm quyền, tôn trọng môi trường của quốc gia đó kể cả phần đất ngoài phạm vi kiểm soát được gọi là môi trường.”

Sự tiến hóa của nguyên tắc phát triển bền vững ngày nay, dựa trên sự nối kết giữa phát triển kinh tế và bảo vệ môi trường. Đó là một nguyên tắc trong luật quốc tế. Lý luận này, theo thẩm phán Weeramantry trong the Danube case, đã trở thành luật thành văn, theo thời gian chúng đã tiến bộ nhiều trong suốt 30 năm qua.

Quan điểm của thẩm phán Weeramantry đưa ra đã được hội nhập vào luật quốc tế về phát triển và môi trường như sau:

- nguyên tắc 2 của Tuyên bố Stockholm** nói rằng tài nguyên thiên nhiên của trái đất phải được bảo vệ cho quyền lợi của các thế hệ hiện tại và tương lai bằng cách quản trị hợp lý.

Đập thủy điện và vấn đề phát triển bền vững tại các quốc gia hạ nguồn...

- **nguyên tắc 8 của Tuyên bố Stockhom** nói rằng quyền phát triển kinh tế và xã hội cần thiết để bảo đảm cuộc sống tốt đẹp và môi trường làm việc của con người nhờ vậy tăng tiến cuộc sống của họ.

Công ước LHQ về môi trường và phát triển, đặc biệt là **Tuyên bố RIO** được xây dựng trên các cam kết về **sự phát triển bền vững** và lấy ý tưởng từ Tuyên bố Stockholm nói trên

- **Nguyên tắc 1** của Tuyên bố RIO xác nhận rằng **phát triển bền vững** là nguyên tắc về con người
- **Nguyên tắc 3** của Tuyên bố RIO nói rằng phát triển là quyền căn bản
- **Nguyên tắc 4** của Tuyên bố RIO nhấn mạnh sự kết nối giữa bảo vệ môi trường và các giai đoạn phát triển
- **Nguyên tắc 5** của tuyên bố RIO nhấn mạnh phát triển là quyền chấm dứt nghèo đói và sự tăng tiến mức sống trên thế giới.
- **Nguyên tắc 7** của Tuyên bố RIO đặt trách nhiệm trên các quốc gia, đặc biệt các nước đã phát triển phải gìn giữ, bảo vệ, phục hồi sức khỏe và sự vẹn toàn của môi trường sống trên trái đất.
- **Nguyên tắc 8** Tuyên bố RIO: giảm bớt hay triệt tiêu các loại phát triển không bền vững
- **Nguyên tắc 9**: bàn đến việc trao đổi khoa học và sự hiểu biết về phát triển các loại kỹ thuật mới để giảm bớt các tác hại về môi trường

Ý niệm phát triển bền vững không những nhắm vào các nước đã phát triển mà còn dành cho các nước đang phát triển trên các mục tiêu kinh tế và xã hội. Thế giới có thể tránh được nhiều rủi ro cho môi trường và con người, bằng sự khôn ngoan và cách thức phát triển bền vững của chính họ.

3. Giải pháp thay thế:

Nếu cho rằng đập thủy điện là phương pháp phát triển không bền vững thì điều quan trọng là phải tìm biện pháp thay thế nó. Ngày nay ít người xài nó, vì nó không sạch, không rẽ hơn, lại làm ô nhiễm môi trường, gây nhiều tổn hại cho nguồn nước ngọt, hải sản, ruộng lúa, giết hại các sinh vật môi trường sống...Đó là sản phẩm của 2 thập niên trước, không thích hợp cho thế kỷ 21, tiến bộ khoa học. Vậy nếu muốn thay thế đập thủy điện thì nước nghèo như Lào có thể được đề nghị những gì?

- **Đề nghị 1.** Tự túc: Lào có thể căn cứ vào sản lượng cá hàng năm bắt được trên sông Mekong gần 2 tỷ US dollars. Con số này nhỏ hơn thủy điện, nhưng ít gặp rủi ro.
- **Đề nghị 2.** Hợp tác với Trung quốc và 5 quốc gia Lào, Miên, Thái, Việt Nam và Miến điện để thành lập một hình thức MRC mới kèm theo các qui tắc và luật lệ ràng buộc sự hoạt động của MRC
- **Đề nghị 3.** Thúc đẩy mạnh hơn tổ chức **Sáng kiến Hạ nguồn sông Mêkong** do Mỹ đề nghị năm 2009 tại Thái Lan để đầu tư vào giáo dục, khoa học và kỹ thuật
- **Đề nghị 4.** VN đã gia nhập công ước LHQ năm 1997 về luật xử dụng các nguồn nước quốc tế cho các mục tiêu giao thông thủy, nhằm góp phần hoàn thiện các khuôn khổ pháp lý khu vực và quốc tế đảm bảo việc quản lý, xử dụng và phát triển tài nguyên nước tại các con sông quốc tế một cách bền vững, công bằng và hợp lý. Theo chuyên gia **Mark Goichot** thì cần phải có tầm nhìn rộng rãi vượt khỏi những lợi ích quốc gia hẹp hòi mà nhận thấy rằng chiến lược xây đập thủy điện trên sông Mêkong không phải là hướng phát triển đưa đất nước đến thịnh vượng và bảo đảm tương lai ổn định cho 65 triệu người dân hiện sống dọc theo sông này. (8)
- **Đề nghị 5.** Trong tháng 7/2016 vừa qua Nhật Bản đã có một phiên họp quan trọng tại Tokyo với 5 thành viên sông Mêkong để bàn về chuyện hợp tác và đầu tư tại vùng hạ lưu sông Mêkong. Qua đó trong phân nhĩ của cuộc họp các nước đã thảo luận vấn đề phát triển bền

vững sông Mêkong với quan ngại chuyện xây đập thủy điện tại vùng này. Nhân cơ hội này Nhựt quyết định viện trợ cho 5 nước tham dự 6,1 tỷ US dollars.

- **Đề nghị 6.** Vào tháng 2/2014 Nhóm NCVHĐNCL đã gửi cho ba vị Ngoại trưởng Úc, Mỹ và Nhựt mỗi người một bức thư bày tỏ sự thất vọng sâu xa vì không ngăn chặn được chánh phủ Lào quyết tâm xây các đập thủy điện tại Xayaburi và Don Sahong mà không thông qua thủ tục của MRC về việc tham khảo với các nước láng giềng. Họ cũng bất chấp các khuyến cáo đình chỉ 10 năm xây đập để đánh giá thêm các tác động tiêu cực. Vì vậy mục tiêu phát triển bền vững không thể đạt được. Ba bức thư thỉnh cầu các vị Bộ trưởng theo dõi mục tiêu tài trợ của các nguồn vốn để khỏi bị sai lệch.

Giá trị thực sự của đồng bằng sông Cửu long là gì? Tiếp tục xây đập thủy điện hay tìm cách thay thế nó.? Theo nhiều chuyên gia môi trường, thủy điện tại Việt Nam hiện nay là món nợ lớn với dân.VN phải trả giá trong lãnh vực năng lượng do việc tăng trưởng nóng. (7)

Trước hiểm họa do thiên tai gây cho hạ nguồn sông Mekong và vùng đồng bằng Cửu Long, Lào chưa thấy thâm thía. Nay họ lại muốn xây thêm 11 đập thủy điện khổng lồ để bán từng kilo điện, với nhiều rủi ro được mô tả là **không bền vững**. Có thể vì lòng tham trên nhiều bình diện mà họ phải giả từ mục tiêu bền vững tốt đẹp lúc ban đầu do MRC giúp đỡ. Hành động của Lào dễ dàng góp phần giết chết một dòng sông hùng vĩ và đẹp đẽ như sông Mêkong, trong khi đó thế giới sẵn sàng giúp đỡ các nước nghèo đói chậm tiến như Lào.

Thật đáng tiếc.

Trương Minh Hoàng

Sydney 4/03/2016

Tài liệu tham khảo:

1. Bế tắc sông Mêkong, Richard Cronin, RFA 10/10/2014 page 3
2. Luke Hunt, The Diplomat 24/01/2016 and 14/02/2016
3. Vraphonp Viravong, Bauxit VN 8/10/2015
4. P.P Long, Bauxit VN, 6/04/2014
5. International Transboundary Harm in International Law, Rebecca, Russell Cambridge 2006
6. The Global Environmental Law Regina and others CQ Press 2011
7. Thủy điện VN/ BBC,22/12/2014
8. Mark Goichot, RFA 27/01/2016

